

SETKÁNÍ „U KULATÉHO STOLU“

Jak na sociální problémy dětí ve školách?

Přítomni:

Bošková Erika – OSPOD Klatovy
Brandová Vladimíra – ZŠ Janovice, ZŠ Klatovy, Tolstého ul.
Brůhová Šárka – ZŠ Hálkova, Klatovy
Dlapová Daniela – Člověk v tísni
Eberlová Tereza – CpKP ZČ
Hartlová Veronika – ZŠ Čapkova, Klatovy
Kanická Miachaela – vedoucí OSVZ MěÚ Klatovy
Kočí Dana – ZŠ Hálkova
Kozlíková Eliška – Masarykova ZŠ, Klatovy
Kubová Jaroslava – Člověk v tísni
Kutálková Marcela – ZŠ a MŠ Běšiny
Lucáková Alena – ZŠ Nýrsko, Školní ulice
Macháčková Irena – Archa pro rodiny s dětmi, Diakonie Západ
Šindlerová Gabriela – MAP Klatovy
Ullmanová Jiřina – Adite pro náhradní rodiny, Diakonie Západ
Zahálka Jiří – ZŠ Měčín

Datum: 13. 10. 2021

Místo konání: Městská knihovna Klatovy, společenský sál, 2. patro, Balbínova 59, Klatovy

Úvod

V úvodu byli přítomní přivítáni a proběhlo představovací kolečko všech zúčastněných. Cílem setkání je promluvit si o problémových situacích žáků, s kterými se potýkají školy a o tom, jak je mohou řešit ve spolupráci s orgánem sociálněprávní ochrany dětí (dále jen OSPOD) či dalšími sociálními službami.

CpKP ZČ na úvod vyřídilo vzkaz od Ing. Aleny Kunešové, vedoucí školského odboru v Klatovech, která se setkání nemohla zúčastnit, ale moc si váží veškeré spolupráce, která je oblasti školství a sociálních služeb navázána.

Prezentace OSPOD Klatovy

OSPOD poděkoval školám za spolupráci, která je dlouhodobá a probíhají pravidelná setkávání. Školy, které se setkání účastní, už spolupráci navázanou mají, vědí, kdy se mohou obracet pro pomoc.

OSPOD z vlastní iniciativy řeší konkrétní problémy, které nastávají, hledá v metodikách a hledá konkrétní řešení apod. Je dané, kdy například svolat případovou konferenci. Spolupráce a účast škol na případových konferencích je vítána. Když se účastní třídní učitelé či metodici prevence, vidí, jak se řeší osobní témata, která tak mohou více a hlouběji pochopit. Za šikanou, záškoláctvím a dalšími problémy je pak vidět například problém v rodině, který škola vnímat nemůže. Samozřejmě je zachována mlčenlivost. Občas nastávají situace, kdy OSPOD nemůže sdělovat školám informace, které má od rodičů. Školy takové informace mohou získat jen při případových konferencích. Mohou vidět, co OSPOD řešil, na co se soustředil. Školám

se rozhodně vyplatí tam chodit, je to jediný prostor, kde se dozví o osudu dítěte v celém kontextu. Přizvané jsou samozřejmě i sociální služby.

OSPOD spolupracuje s 800 rodinami a má 12 zaměstnanců. Je to velké množství různých osudů a klientů a není možné chodit 3x týdně do jedné rodiny. Musí se navázat spolupráce i s dalšími sociálními službami, například sociálně aktivizačními službami. Na případových konferencích se proto stanovují společné cíle, navrhuje se možnosti řešení, rozdávají se úkoly pro služby, rodiče, dítě apod. Neopomíjí se ani rodiny, potažmo děti, které jsou v náhradní rodinné péči. Doprovázení pěstounů v náhradní rodinné péči je darem pro děti, protože pracují s dětmi, které zažily traumata, chování dětí v náhradní péči je jiné, než těch, o které se starají doma vlastní rodiny. Je skvělé, že pěstouni mají k dispozici takové služby.

Případové konference jsou skvělé, je to úžasná věc, člověk vždy odchází vyčerpaný, ale získá krásný pohled. Je vidět, že všichni chtějí jenom pomáhat a stojí při sobě, všichni mají stejný cíl – dobro dítěte. Musí se začít u rodičů a pak pokračovat na děti. Na všech případových konferencích se vždy podařilo něco vyřešit, vždy tam byl výsledek.

OSPOD někdy žádá o informace o dítěti ze školy, aby mohl podat zprávu soudu, který dohlíží nad výchovou dítěte. Aby nedocházelo k zahlcení škol, OSPOD se na informace snaží dotazovat na konci školního roku. Pokud ale o informace žádá jindy, je to z toho důvodu, že se něco s dítětem skutečně děje, ačkoliv se nesmí škole přesně sdělit co (je ohrožené apod.). OSPOD se soustřeďuje na 3 základní oblasti a školy s ním v tomto smyslu i spolupracují. Nejvíce spolupracují školy s kurátory pro děti a mládež (v Klatovech jsou 2). Jedná se o opakující se poruchy v chování dětí, výchovné problémy. Kurátorky jsou specialistky, mají vzdělání, školení apod.

Dále se řeší dohledové rodiny, to je největší část práce. Pracovnice chodí k soudu, ale i do rodin, kde jsou snížené rodičovské kompetence, rodiče se nemají kde tyto kompetence naučit. Výborná spolupráce je se sociálně aktivizačními službami, to je hlavní oblast této služby. Skvělá je také možnost doučování dětí, výborná byla práce on-line i během Covidu.

Mohou nastat situace, například že nepřijde dítě k zápisu. V tu chvíli OSPOD nemůže nic dělat, protože není ohrožené dítě podle paragrafu 6. Ale ve chvíli, kdy dítě už nepřijde do školy, nenastoupí, je situace jasná.

Proběhlo setkání i s mateřskými školami v Klatovech a spolupráce funguje výborně. Spolupráce je navázána také s městskou policií. Mimo město Klatovy mají obecní úřady také kompetenci v základní sociálně právní ochraně, jsou kompetentní zajistit neodkladnou péči. Pro dítě je menší trauma, když zůstane v obci, kde to zná a nevezou ho třeba do Klatov. Primární je, jak se cítí dítě.

Představení služeb Člověk v tísni

V Klatovech poskytuje Člověk v tísni: sociálně aktivizační služby (1 pracovník), odborné sociální poradenství (primárně dluhy – 2 pracovníci), terénní program (2 pracovníci), podpora vzdělávání (0,6 úvazku - často plná kapacita).

Podpora vzdělávání se zaměřuje primárně na nekomerční bezplatné doučování. Docházení do rodin, které se překrývají s rodinami, které mohou spolupracovat s OSPOD. Rodiny, které se dají charakterizovat nějakým sociálním znevýhodněním, cizinci, děti z dětského domova apod. Rodiny, které si nemohou platit komerční doučování, může to být i někdo, kdo si to může dovolit, ale takovým klientům se bude hledat jiné doučování. Vždy je přítomný také nějaký soustavný školní neúspěch spojený s výchovnými potížemi apod.

K dispozici je doučování individuální i skupinové. Individuální je žádanější, pracovník či dobrovolník dochází do rodiny 1x či 2x týdně a doučuje dítě. Cílem je také, aby do učení byl zahrnut i rodič nebo dospělá osoba v domácnosti, aby byl nejlépe u doučování přímo, aby poslouchal, aby se aktivně zapojoval apod. Je snaha rozšiřovat rodičovské kompetence, ale

všechno má své meze, dobrovolník není sociální pracovník, takže když to nejde, tak jde zejména o doučení dítěte.

Druhá část služby je sociální práce. Jde o velmi široké pole aktivit, doprovázení klientů do institucí, snaha podpořit komunikaci s institucemi, se školami apod. Velký problém klientů je, že komunikace a vztah se školami je nějak narušen – je snaha obnovit spolupráci. Výhodou Člověka v tísní je, že z velké části má důvěru klientů, rodičů i dětí. Klienti školu často vnímají jako špatnou.

K dispozici jsou i další podpůrné služby. Cílí se převážně na vlastní klienty – tábory a volnočasově vzdělávací aktivity, půjčování počítačů, proplácení kroužků.

OSPOD doplnil, že pokud by někdo podchytil dítě v rodině, která pobírá dávky hmotné nouze, je možnost proplácet volnočasové aktivity také z ÚP. Děti tak mohou mít příležitost dostat se do jiného prostředí, než jsou zvyklé. K dispozici je v Klatovech také nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Budík a Chapadlo.

Člověk v tísní doplnil, že do nízkoprahových zařízení musí chodit dítě dobrovolně, do služeb Člověka v tísní je smlouva uzavřena s rodičem, dítě tam nemusí být tak úplně dobrovolně. Když je rodina z daleka nebo off-line doučování není vhodné (není na to kapacita apod.), tak je možné nabídnout on-line formu a zároveň je možné zapůjčit i notebook apod.

Aktuálně je plná kapacita v individuálním doučování, s každým pololetím se to trochu obměňuje, trochu se kapacita vyprázdňuje. Volno je ve volnočasově vzdělávacím klubu, který poběží přes celé léto a celý školní rok. Běží v Adře (v charitativním obchůdku) ve středu od půl čtvrté do půl šesté pro děti druhého stupně. Dříve to bylo skupinové doučování, ale ve skupině není doučování moc efektivní, takže se to přetavilo do aktivního trávení volného času, kouká se na filmy, hraje se hry, baví se o různých tématech, chodí se na exkurze.

Představení služeb Diakonie Západ

Archa pro rodiny s dětmi je právně podobná jako Člověk v tísní, ale poskytuje trochu jiné služby. Více než s dětmi pracuje s celou rodinou, často se pracuje jen s rodiči, protože bez jejich změny nelze změnit něco u dětí. Nedělají se skupinové aktivity, doučování, ale mění se konstelace v rodině tak, aby to poznaly děti či školy.

Situace jsou nejčastěji vyhodnocené OSPODem, který tam službu pošle, někdy se obrací rodiny sami, například v ekonomických věcech, ve vztahových potížích, bytových potížích, v reakci na závažné události apod.

v Klatovech jsou k dispozici 2 pracovnice. Jedna je terénní pracovnice, chodí do rodin, druhá je mediátorka a pracuje s rodinami, které jsou v rozvodu či rozchodu. Služba „Rozvod s respektem“ spočívá v tom, že služba nedochází do rodiny, protože je často rozdělená, ale rodiče dochází do služby. Pokud by kapacita nebyla dostatečná, tak služba funguje také v Plzni, kde je dostupný i psycholog a terapeuti. Tam se někdy pracuje i s dětmi, když je situace velmi vážná. Fyzicky jsou pracovníci v Klatovech, Plzni a Domažlicích.

Většinou se pracuje s rodiči, aby rodina fungovala, někdy s dětmi, aby zvládly náročnou situaci, která je na ně kladena – špatně bydlí, rodiče se málo starají, rodiče se rozvádí. Asistovaný kontakt je speciální situace.

Nejčastěji se řeší sociální práce, terapie, pomoc psychologa, v distanční výuce se i doučovalo, půjčovaly věci pro výuku. Od ledna poběží program, který není doučování, ale rozvíjí u dětí horizontální témata, která pak pomohou dětem být úspěšnější ve škole, například udržení pozornosti, práce s textem, schopnost dobře hodnotit a argumentovat apod. Je to blok 10 lekcí, které dítě absolvuje doma ideálně s rodiči. Jsou z toho úkoly, ale nemělo by to dítě zatížit, není to druhá odpolední škola. V situaci, kdy to nepůjde jinak, bude možné tuhle službu využít i on-line, ale není to ta správná cesta. Pro program není vyčleněná kapacita na jednotlivé regiony, takže až se kapacita naplní, bude plná. Kdo se dříve ozve, bude službu mít.

Typickými klienty mediace jsou rodiny, které jsou u soudu a jde o konfliktní rozvod, nebo rozchod. Často ale přichází sami, protože si uvědomí, že potřebují pomoc, protože je to velká

změna, přivedou i dítě. Potřebují se s někým poradit, jsou vnímaví na potřeby dítěte apod. Děti jsou třeba smutné, jejich pozornost jde dolů, ale víc než na prospěchu, to lze poznat na chování, tam se může nabídnout nějaká podpora, proto jsou k dispozici terapeuti i psychologové.

Organizace razí teorii, že rodiče by měli chtít řešit situaci sami, ale když je to vyostřené, tak to může nařadit i soud.

Adité pro náhradní rodiny je dalším typem služby pro rodiny s dětmi v náhradní rodinné péči v celém Plzeňském kraji. Každá pěstounská rodina má za sebou ze zákona doprovodnou organizaci a OSPOD. Je to dobrá věc, protože když se nedaří komunikace s rodinou, vždy se dá rovnou navázat spolupráce s dalšími organizacemi. V Plzeňském kraji je asi 70-80 % pěstounů příbuzných dítěte (prarodiče apod.). Často se cyklí nevhodný výchovný styl apod. Je to potenciální riziko problémových situací. Děti mohou být také v přechodné pěstounské péči. Dítě pak mění školu, bydliště, musí se adaptovat v rodině, ve škole apod. Doprovodné organizace pravidelně chodí do rodiny a působí tam dlouhodobě, na rozdíl od sociálně aktivizační služby, která je dobrovolná. Rozhodnutím soudu se dá jen vybrat nebo změnit doprovodná organizace. Adité dochází 1x za 2 měsíce, poskytuje poradenství, sleduje školu, zdraví, volný čas apod. OSPOD službě zadává úkoly v rámci plánu individuální ochrany dítěte. Spolupráce se školou probíhá někdy už při vstupu dítěte do školy. Škola dostane kontext dítěte – u koho žije apod. Dítě nemusí být vždy výborně ukotveno, je dobré se spojit s učitelem, aby věděl, jaká je situace. Například v prvním přípravném týdnu o prázdninách se chodí za učiteli. Spolužáci se mohou ptát dítěte, proč ho vodí babička, proč říká „teto“ místo „mami“ apod. Děti mají různé fáze, jak se s tímhle vyrovnávají.

U dětí, které prožily trauma, se často předpokládá, že je to za 2 roky zcela v pořádku, ale je to tak, že si dítě to trauma nese dlouho v oblasti sebehodnocení, navazování vztahů apod. Služba přináší tahle témata do školy. Nejdůležitější u dětí je, aby se cítily ve škole dobře, navázaly vztah s učitelem, což může být extrémně těžké, protože nemají vztah třeba ani v pěstounské rodině. Děti s traumatem mají problém s kognitivními věcmi – paměť apod.

Někdy se vstupuje do spolupráce se školou v průběhu. Někdy rodina selhává v rodičovských kompetencích. Někdy je dítě neukotvené, rodina hlídá, že má dítě hotové úkoly a připravené pomůcky, ale ono je nedonese do školy. Hodně pomáhá případová studie, kde se nahlédne do kontextu dítěte.

Služba se setkává také s dětmi, které jsou v péči třetí osoby. Mají stejné problémy, mají doprovázení s OSPODem a může tam být sociálně aktivizační služba. Když má rodina dítě v péči třetí osoby, je dobré navázat spolupráci. Rodiny se v tom ztrácí, nemají tak intenzivní podporu. O pěstounské péči a péči třetí osoby rozhoduje soud. Pěstounská péče se často nemůže dát, protože podmínka je zvládnání finanční situace (nelze mít exekuci).

V rámci klasického doprovázení nelze poskytovat služby jiným než pěstounským rodinám. Založila se proto sociálně aktivizační služba Adité v malém měřítku, kapacita je volná. Služba se věnuje adoptivním rodinám (že jde o adoptivní rodiče, se školy často nedozví, je to na rodičích). V našem prostředí je to pořád trochu tabuizované. Adoptivní rodiny řeší podobné problémy. Za poslední 2 roky to byly až terapeutická práce. Děti třeba nemají zpracovaná témata, emočně to neprožily, například to, že jsou mimo biologickou rodinu apod. Projevuje se to pak třeba v pubertě.

Někdy dochází k tomu, že děti v náhradní rodině, ač jsou stabilní, mají období, kdy dochází ke krizím, může se třeba objevit biologický rodič, ve vězení třeba tlačí na otce, aby se kontaktoval s dítětem. Rodiče jsou často nesoudní. Dítě může být pak aktuálně v krizi, když se objevil rodič, a je dobré znát kontext dítěte.

CpKP uvedlo, že školy na Horažďovicku mluvily o potřebě letáku, který by shrnoval dostupné služby.

Adité pro náhradní rodiny uvedlo, že z MAS Pošumaví přišel seznam, kde je podrobná sumarizace zařízení, volnočasových aktivit, škol apod. ze Sušicka, je to dobrá inspirace.

OSPOD uvedl, že významný partner jsou střediska výchovné péče. Podařilo se navázat intenzivní spolupráci s Domažlicemi, kde probíhá úzká spolupráce ambulantně i pobytově. Kolegyně jezdí přímo za klienty, jsou na OSPOD v kanceláři, pracují s klienty ambulantně. Pravidelně se tam odkrývají problémy ve škole s chováním, přípravou do školy apod. Pracují s dětmi s povinnou školní docházkou. Školy se mohou obracet, i když to nejspíše ví. V pobytové formě (6 týdnů pobytu) se daří řešit i zdánlivě neřešitelné věci. Pobyt je placený, ambulance je zdarma. Dávky hmotné nouze na to lze vyplácet (včetně mimořádné okamžité pomoci).

Zapsal: Ondřej Raffel, CpKP ZČ

Ověřila: Tereza Eberlová, CpKP ZČ

Datum: 29. 10. 2021